

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sancti Agobardi Archiepiscopi Lvgdvnensis Opera

Sancti Agobardi Archiepiscopi Lvgdvnensis Opervm ...

Agobardus <Lugdunensis>

Parisiis, 1666

Liber de fidei veritate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14657

SANCTI
AGOBARDI
ARCHIEPISCOPI
LVGDVNENSIS
SERMO EXHORTATORIUS
AD PLEBEM,
DE FIDEI VERITATE,
& totius boni institutione.

VDITE fratres nostri, familia
Christi, grex summi pastoris, po-
pulus pascuæ ejus, & oves manus
ejus. Introite portas æterni Regis
in confessione, & atria ejus in hymnis, ut vobis
dicatur: *Ecce nunc benedicite Domino omnes ser-* Psal. 133.
vi Domini, qui statis in domo Domini, in atriis
domus Dei nostri. Quarite Dominum, dum in- 1sa. 55.
veniri potest: invocare eum, dum propè est. Et

Tom. II.

A iij

Apo. 17.

quàm propè est? *In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus.* Est enim cunctis mentibus interior, cunctis corporibus interior, ipse intus replet, exteriùs circumdat, inferiùs portat, superiùs protegit. Ipse qui nunc sic propè est, veniet tempus quando inveniri non poterit. Et quare non invenietur qui ubique est, qui nunquam deest? Quia jam non erit tempus Dominum quærendi, sed pœnas luendi eos qui nunc cum non inveniunt. Agite quod Psalmus dicit: *Confiteantur tibi Domine omnia opera tua, & sancti tui benedicant tibi.* Benedicite cum ipsis, aut confitemini cum universis operibus Domino.

Psal. 144.

Apo. 3.

II. Non vobis necesse est transmigrare de locis ad loca, de regno ad populum alterum, ad quærendum Dominum. Ipse se vobis ultro-neus offert, & dicit: *Ecce sto ad ostium, & pulso.* Si quis audierit vocem meam & aperuerit januam, introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Quid unquam tam dulce? quid tam jucundum? Adjungit etiam, & dicit: *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo.* Ecce vult intrare ad te, ut cœnes cum illo, non te pigeat aperire. Non solum in mente tua vult cœnare tecum; verum etiam te vult levare in thronum suum, ut sed eas cum illo. Cui talia promittuntur, quid amplius desiderare debet? Promittit adhuc Dominus, & dicit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Sint ergo lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, & vos similes hominibus expectantibus

Ioan. 14.

Luc. 12.

dominum suum quando revertatur à nuptiis, ut cum venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei. Beati servi illi, ad quos veniunt Pater & Filius, & mansionem apud eos faciunt. Væ autem illis qui talem hospitem à se repellunt; quoniam in malivolam animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu. Et ideo nolite cogitare inania, nolite desiderare peritura; ineptas autem & aniles fabulas devitate, exercete vos ipsos ad pietatem. Aperite Domino pulsanti, ut intret ad vos, & cœnet vobiscum, & mansionem apud vos faciat. Nec tacens pulsat, sed loquitur unicuique animæ pulsans: *Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea.* Vos autem curam omnem subinferentes ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam. Si enim meditando de fide vestra & spe, crescitis in scientia & cognitione Dei, non vacui nec sine fructu vivitis, & ita Dominum hospitem tenetis.

III. Fides est, qua credimus unum Deum omnipotentem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, veram Trinitatem, veram Unitatem. O quam vera Trinitas, ubi nullus nascitur ex se, nullus procedit à se, sed alter ex altero! Filius videlicet nascitur ex Patre, Spiritus sanctus procedit ex Patre & Filio. Proculdubio igitur apparet quòd alius sit qui genuit, alius qui genitus est, alius qui de utroque procedit. O quam vera Unitas, ubi non est alius Spiritus Patris, alius Filij, sed unus utriusque;

nec prius procedit ex Patre in Filium, deinde ex Filio ad diffundendum in cordibus fidelium caritatis donum; sed simul ex utroque. Non est alia deitas Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti; sed una trium deitas; & idcirco verè unus Deus. Nam si esset alia & alia, non esset unus. Vna ergo deitas, una aternitas, una majestas, una potentia, una voluntas, una operatio, una pietas, una gloria. Et quia est omnino alius & alius, ideo Trinitas; & quia non est aliud & aliud, ideo Vnitas. quia non est ipse Pater qui Filius, non ipse Filius qui Pater, aut Spiritus, ideo vera Trinitas. Quia verò hoc est Pater quod Filius, hoc Filius quod Pater & Spiritus, ideo vera Trinitas. Nativitatem Filij non præcessit potestas aut voluntas patris. Sic processionem Spiritus sancti nihil fuit quod præcederet. Patrem confitemur genitorem Filij, factorem autem cœli & terræ, visibilium omnium & invisibilium rerum. Filium confitemur ingentum Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, ὁμόσιον Patri, hoc est, ejusdem cum patre substantiæ, per quem omnia facta sunt quæ in cœlo, & quæ in terra, per quem majestatem Patris laudant angeli, adorant dominationes, tremunt potestates, cœli & cœlorum virtutes. Spiritum sanctum confitemur vivificantem, ex Patre & Filio procedentem, cum Patre & Filio adorandum & glorificandum, qui locutus est per Prophetas, Donum dantes simul tres, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum confitemur, sine confusione indivisos, sine tempore sempiternos, sine differentia æquales. Vnus Do-

*Athanas. in
Symbol.*

Ibidem.

minus magnus & laudabilis nimis, cujus magnitudinis non est finis, & sapientiæ non est numerus. Magnus certè non mole, sed virtute: qui dum per molem corporis nusquam est, per incircumscriptam substantiam nusquam deest. *Psal. 144.*

IV. Hanc veram Trinitatem, veramque Unitatem, unum Dominum, laudant de cælis, *Psal. 146.* laudant in excelsis omnes angeli, omnes virtutes, sol, & luna, stellæ, & lumen, cæli cælorum, & aquæ quæ super cælos sunt. Quia ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt. Laudant de terra dracones & omnes abyssi, ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, montes & colles, ligna fructifera, & omnes cedri, bestię, & universa pecora, serpentes, & volucres pennatæ, Reges terræ, & omnes populi, principes, & omnes iudices terræ, juvenes & virgines, senes cum junioribus, quia exaltatum est nomen ejus solius. Et confessio ejus super cælum & terram, & laus in Ecclesia sanctorum. Laudatur enim in sanctis suis, in firmamento virtutis suæ, in virtutibus suis, secundum multitudinem magnitudinis suæ, in sono tubæ, in psalterio & cithara, in tympano & choro, in chordis & organo, in cymbalis benefonantibus, in cymbalis jubilationis. *Psal. 148.*

V. Cùm ergo ista omnia simul, rationabilia & irrationabilia, incessanter laudent Deum; quomodo homines, ad imaginem & similitudinem Dei conditi, & ad laudem gloriæ ejus vocati, debent esse pigri, aut tardi, aut ociosi? Et illa quidem laudant Dominum semper. Nos autem, etsi non possumus semper, laudemus saltem *Psal. 149.* *Psal. 150.* *Genes. 2.*

1. Petr. 2:

frequenter; quibus per Apostolum dicitur: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis eius, qui vos de tenebris vocavit in admirabile lumen suum.* Et per Prophetas: *Narrate omnia mirabilia ejus, annuntiate inter gentes studia eius, notas facite in populis ad inventiones ejus.* De quibus virtutibus & mirabilibus, qualia sint, sanctæ Scripturæ verbis sic prædicatur:

Tob. 12.

Psalm. 104.

Psalm. 9.

Isa. 12.

Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem. Qui fundavit terram super basim suam; non commovebitur in seculum seculi. Qui demisit lapidem angularem ejus, cum laudarent simul eum astra matutina, & jubilarent omnes filij Dei. In fortitudine ejus, repente maria congregata sunt; & prudentia ejus percussit superbum. *Qui extendit Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum. Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum. Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. Qui auferit stillas pluviæ, & sicut alia translatio dicit, innumerabiles illi stillicidia. Qui mensus est pugillo aquas, & celos palmo ponderavit. Qui appendit tribus digitis molem terræ, & libravit in pondere montes, & colles in statera. Cujus thronus flammæ ignis, & rota ejus ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque egreditur à facie ejus. Millia millium ministrant ei, & decies millies centena millia sistunt ei.* Omnes namque exercitus cæli assistunt ei, non solum à dextris, sed etiam à sinistris: de quibus Propheta vidit egredi spiritum dicentem: *Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus, id*

Psalm. 103.

Hebr. 1.

Job. 38.

Job. 26.

Psalm. 146.

Job. 36.

Isa. 40.

Dan. 7.

2. Par. 18.

3. Reg. 22.

est, decepti & decipiendi Regis, ut ascenderet ad locum ubi ei paratus erat interitus.

VI. Istius sinistri exercitus aut princeps aut magnus, invidendo sancto viro Iob, expetivit eum ut sibi concederetur à Domino, non ad probandum quod factum est per eum nolente illo, sed ad reprobandum quod multitudini malitiæ suæ desiderabat. Hujus sinistri exercitus princeps accessit ad primum hominem, bene & bonum à bono Deo conditum, igne invidentiæ succensus; & decepit, ac prævaricatorem fecit, atque omnimodæ corruptelæ subjecit, & de societate angelorum depositum, socium sibi fecit, atque de luce angelica abstractum, tenebris suis subjugavit, & æternæ morti obnoxium reddidit. Dominus autem summè bonus & pius, ut tam magnam ruinam repararet, tam magnum vulnus, misit filium sum Deum Verbum, ut caro fieret, id est, homo verus, & habitaret in nobis, id est, in humanitate perfecta, quam sumpsit pro nobis ex nobis, id est, ex sancta Virgine ad hoc præparata & custodita; habitaret autem corporaliter, non spiritualiter, ut in sanctis ceteris, id est, dono gratiæ, sicut scriptum est: *Qui adheret Domino, unus spiritus est.* Qui licet Domino adhæreant, & Deus in illis habitet; non tamen exinde efficitur ut dii sint naturaliter; sicut in Christo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, ut Deus sit substantialiter. Quæ humanitas, ex quo esse cœpit, non aliud esse potuit, quàm Deus. & unus filius, quia unigenitus caro factus est, ut sit verus Deus, verus homo, unus Deus. Et licet aliud sit caro, aliud divinitas; non tamen ipse

Ioan. 1.

*August. in
Ioan. tract. 4.*

1. Cor. 6.

Colos. 2.

alius est in carne, alius in divinitate; sed utroque unus Christus Deus homo, permanente utriusque naturæ veritate & integritate; id est, non mutata humanitate in divinitatem, neque conversa divinitate in humanitatem. qui ex utroque unus Christus Deus, ita adoratur cum Patre & Filio ab omni creatura, ut superius diximus, sicut adorabatur antequam Verbum caro fieret: quia inconvertibilis deitas, quæ inconvertibiliter infirmitatem nostram, in qua mori posset, suscepit incarnatione sua, nec minui potuit, nec augeri.

VII. Verus Deus ergo & verus homo, unus Dominus noster Iesus Christus, venit ad passionem, ut perferret omnia illa quæ de illo præ-nuntiata sunt per Scripturas. Unde comprehensus, & ligatus, flagellatus, inrisus, & in cruce suspensus, cum veniret hora ut potestate propria poneret animam suam, potestate iterum eam sumpturus, clamans voce magna, dixit: *Consummatum est.* & inclinato capite tradidit spiritum. Natus autem vera nativitate, veræ carnis sustinuit veram passionem, suscepit veram mortem, vera carnis resurrectione præbuit se ipsum vivum discipulis in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis & loquens de regno Dei, manducavit & bibit coram eis, non necessitate, sed potestate. *Et videntibus illis, elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri adstiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Iesus, qui assumptus est à vobis ad cælum, sic veniet*

Iohan. 19.

Act. 1.

Bedain Luca

23.

Act. 1.

quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Sedet ergo in ea carne, quam assumpsit pro nobis, ad dexteram Patris, & venturus est in gloria iudicare vivos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et ipse est propiciatio pro peccatis nostris, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & Princeps Regum terræ, agnus Dei qui tollit peccata mundi: qui ita laudatur cum Patre ab angelis: *Sedenti in throno & agno benedictio & honor & gloria & potestas in secula seculorum.* Et quando venerit in maiestate sua & Patris, sic timebitur ab eis quos iudicaturus est, ut dicant montibus & petris: *Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis supra thronum, & ab ira agni: quoniam venit dies magnus iræ ipsius, & quis poterit stare?* Transacto, omnes electi ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, erunt stantes ante thronum in conspectu agni, & amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabunt voce magna dicentes: *Salus Deo nostro qui sedet super thronum, & agno.* De quibus dicitur: *Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum Dei, & serviunt ei die & nocte in templo eius; & qui sedet in throno, habitat super eos. Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neque ullus æstus; quoniam agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lacrymam ex oculis eorum. Et latitia sempiterna super caput eorum, gaudium & latitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.* Hæc civitas

Athanas. in
Symb.

1. Ioan. 2.

Colos. 1.

Ioan. 1.

Apocal. 5.

Apocal. 6.

Apocal. 7.

Apoc. 21.

1. Jo. 35.

*Apo. al. 21.**Isa. 60.**Isa. 62.**Apoc. 21.**Matth. 25.**Apoc. 21. &
22.*

Dei, id est, universitas omnium sanctorum; non eget sole, neque luna, ut luceant in ea. Nam claritas Dei inluminavit eam, & lucerna eius est agnus. Et dicetur ei: Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas & contritio in terminis tuis, & occupabit salus muros tuos, & postes tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lune inluminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus, & luna tua non minuetur: quia Dominus erit tibi in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti, in perpetuum hereditabunt terram. Et videbunt gentes iustum tuum, & cuncti Reges inclytum tuum; & vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit. Et eris corona gloriae in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis ultra derelicta, & terra tua non vocabitur amplius desolata; sed vocaberis voluntas mea in ea, & terra tua inhabitata; quia complacuit Domino in te, & terra tua inhabitabitur. Habitabit enim in venis cum virgine, & habitabunt in te filij tui. Et gaudebit sponsus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus. Non intrabit in eam aliquid coinquatum, & faciens abominationem & mendacium; nec fatuae virgines, quae non sumpserunt oleum secum: nisi qui scripti sunt in libro vitae agni, & regnabunt in secula seculorum.

VIII. Hæc præclara testimonia sanctæ Scripturæ ostendunt unitatem & æqualitatem sedentis super thronum & agni, Patris videlicet & Filij, cum & unus dicitur dies magnus

DE FIDEI VERITATE. 15

itæ ipsorum. Mansit enim æqualis Patri, etiam postquam factus est minor Patre. Vnde & Patres sancti, Doctores videlicet Ecclesiæ, in brevissimo hymno quem Psalmis, Antiphonis, & Responsorijs subjungimus, cantandum tradiderunt: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto; sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum.* Et cum electi ex omnibus populis & linguis stare dicuntur ante thronum in conspectu agni, & una salus cantatur ei qui sedet super thronum & agno, & pariter inluminant civitatem suam; hoc ipsum ostenditur ut sciamus unum esse Patrem & Filium, etiam postquam minor factus, obediens exitit usque ad mortem, mortem autem crucis. *Propter quod Deus illum exaltavit, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen; ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.* Ostendunt etiam caput exaltatum ad quantam sublimitatem elevat corpus suum, & unitatem capitis & corporis, sponsi videlicet & sponsæ. Vnde dicitur: *Induit me vestimentis salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis.* Se enim dixit sponsum, se sponsam. Hæc tanta unitas est illud inæstimabile & ineffabile bonum, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quod præparavit Deus diligentibus se; cum agnus ille est sponsus gregis sui, pastor ovium suarum; & qui est agnus in passione, leo in resurrectione, aquila

Apoc. 7. 3

Philipp. 2.

Isa. 61.

1. Corinth. 2.

*Ephes. 2.
Daniel. 2.*

in ascensione, lapis quoque angularis, lapisque abscissus de monte sine manibus, & factus est mons magnus implens omnem terram. Hoc est regnum quod in æternum non dissipabitur, & populo alteri non tradetur, & ipsum stabit in æternum. De hac unitate & ineffabili sublimitate capitis & corporis per Danielem Prophetam dicitur: *Aspiciebam in visione noctis; & ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat, & usque ad antiquum dierum pervenit; & in conspectu eius obtulerunt eum; & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum; & omnes populi, tribus, & lingua ipsi servient. potestas eius, potestas æterna, qua non auferetur; & regnum eius, quod non corrumpetur.*

Dan. 7.

Ephes. 4.

IX. Hæc unitas & sublimitas capitis & corporis, quæ futura est in specie & re, omni intentione pietatis jam nunc tenenda est in fide & in spe. Hanc sublimiter commendat Apostolus, cum dicit: *Qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes celos, ut impleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò & evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in adificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionem filij Dei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi; ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus: cuius totum corpus compactum per omnem juncturam*

juncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit in adificationem sui in caritate. Et iterum: Caput ex quo totum corpus, per nexus & coniunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum. Et alio loco: Sollicitè servate unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae. Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Unus Deus est & Pater omnium, qui super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. Item de unitate membrorum: Sicut enim corpus unum est, inquit, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum corpus sunt; ita & Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudaei, sive Gentiles, sive servi, sive liberi, & omnes in uno spiritu potati sumus. Nam corpus non est unum membrum, sed multa.

Colos. 2.

Ephes. 4.

1. Cor. 12.

X. Quòd autem meditatio mediatoris Dei & hominum Domini nostri Iesu Christi jungat Patri omnem electam creaturam, ita ut ista ineffabili unitate spiritus, nulla sit diversitas generis, conditionis, & sexus, sed tam ex angelis, quàm ex hominibus, una domus & una civitas Dei fiat, atque huius tantæ & tam mirabilis unitatis unum caput sit Christus, ita docet Apostolus: *Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus eius, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem eius qui creavit eum: ubi non est Gentilis & Iudaeus, circumcisio & preputium, Barbarus & Scythæ, servus &*

Colos. 3.

- liber, sed omnia & in omnibus Christus. Et iterum: *Quicumque in Christum baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudeus, neque Græcus; non est servus, neque liber; non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Iesu.* Et alibi: *Volo autem vos scire quod omnis viri caput Christus est; caput autem mulieris, vir; caput verò Christi, Deus.* Itemque: *Omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei.* Et alio loco: *Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ: quia in ipso condita sunt omnia in cælis & in terra, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates. Omnia per ipsum & in ipso creata sunt; & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare, & per eum reconciliari omnia in ipsum; pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis.] Et iterum: Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter; & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis.]*

XI. Pro hac ineffabili unitate ipse mediator Dei & hominum, Deus homo, Christus Iesus, tempore passionis suæ rogavit Patrem, *dicens: Sanctifica eos in veritate: Sermo tuus veritas. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro his autem rogo tantum, sed & pro eis*

qui credituri sunt per verbum eorum in me : ut
omnes unum sint , sicut tu Pater in me , & ego
in te , & ipsi in nobis unum sint ; ut mundus cre-
dat , quia tu me misisti . Et ego claritatem , quam
dedisti mihi , dedi eis ; ut sint unum , sicut &
nos unum sumus . Ego in eis , & tu in me ; ut sint
consummati in unum ; & cognoscat mundus ,
quia tu me misisti , & dilexisti eos , sicut & me
dilexisti . Pater , quos dedisti mihi , volo ut ubi
ego sum , & illi sint mecum ; ut videant clara-
tem meam , quam dedisti mihi ; quia dilexisti
me ante constitutionem mundi .] Quando autem
perficietur ista tanta & tam sublimis unitas ,
Apostolus diligentissimè ostendit , dicens : Sicut
in Adam omnes moriuntur , ita & in Christo
omnes vivificabuntur ; unusquisque autem in
suo ordine , primitiæ Christus , deinde hi qui
sunt Christi , qui in adventu ejus crediderunt .
Deinde finis , cùm tradiderit regnum Deo &
Patri , cùm evacuaverit omnem principatum ,
& potestatem , & virtutem . Oportet autem il-
lum regnare , donec ponat inimicos suos sub pe-
dibus ejus . Novissima autem inimica destrue-
tur mors . Omnia enim subjecit sub pedibus
ejus .] Et iterum : Ecce mysterium vobis di-
co . Omnes quidem resurgemus , sed non om-
nes immutabimur . In momento , in ictu oculi ,
in novissima tuba . Canet enim tuba , & mortui
resurgent incorrupti , & nos immutabimur .
Oportet enim corruptibile hoc induere incor-
ruptionem , & mortale hoc induere immortali-
tatem . Cùm autem mortale hoc induerit im-
mortalitatem , tunc fiet sermo qui scriptus est :
Absorpta est mors in victoria . Vbi est mors vi-

1. Cor. 15.

Ibid.

» ctoria tua ? ubi est mors aculeus tuus ? Stimulus
 » autem mortis peccatum est, virtus verò peccati
 » lex. Deo autem gratias, qui nobis dedit victo-
 » riam per Dominum nostrum Iesum Christum.]
 Ad hanc victoriam non pervenitur, nisi certan-
 do : quoniam non oportet coronari, nisi qui le-
 gitimè certaverit.

XII. Hujus unitatis pars, quæ adhuc pere-
 grinatur in terra, habet adversantes, contra
 quos incessanter configat. quia omnes qui piè
 volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem
 patiuntur. Sunt in primis diabolus & angeli ejus
 hostes nostri, contra quos armari nos vult Apo-
 stolus, dicens : Induite vos armatura Dei, ut
 possitis stare adversùs insidias diaboli : quia non
 est nobis conluctatio adversùs carnem & san-
 guinem, sed adversùs principes, & potestates,
 adversùs mundi rectores tenebrarum harum,
 contra spiritalia nequitia, in cœlestibus. Pro-
 pterea accipite armaturam Dei, ut possitis re-
 sistere in die malo, & in omnibus perfecti stare.
 State ergo succincti lumbos vestros in veritate,
 & induti lorica justitiæ, & calceati pedes in
 præparationem Evāgelij pacis ; in omnibus su-
 mentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela
 nequissimi ignea extinguere ; & galeam salutis
 assumite, & gladium spiritus, quod est verbum
 Dei, per omnemorationem, & obsecrationem,
 orantes omni tempore in spiritu.] Sunt etiam
 homines publicè persequentes, de quibus ipse
 Dominus loquitur : *Ecce ego mitto vos sicut oves
 in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut
 serpentes, & simplices sicut columba. Cavete au-
 tem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis,*

Ephes. 6.

Math. 10.

& in synagogis suis flagellabunt vos; & ad Praesides & ad Reges deducemini propter me, in testimonium illis & gentibus. Sunt quoque alij persecutores, qui persequuntur inimicitis, odiis, detractionibus, accusationibus, damnis, rixis, & diversis asperitatibus: contra quos non armis pugnandum est, sed patientia & tolerantia; sicut Apostolus docet nos patientes esse debere ad omnes: & Dominus jubet non resistere malo. *Sed si quis te percusserit in dextra maxilla tua, praebe illi & alteram.* Et iterum: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persecuentibus & calumniantibus vos, ut sitis filij patris vestri qui in caelis est.* Et iterum: *Si dimiseritis enim hominibus peccata eorum, dimittet vobis Pater vester caelestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet peccata vestra.* Sunt etiam inimici fidei, de quibus Apostolus loquitur: *Quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, adtendentes spiritibus erroris & doctrinis demoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium.* Contra quos pugnandum est non armis corporalibus, sed spiritualibus, exemplis videlicet, Scripturarum auctoritate, ratiociniis fidei & veritatis. Sunt etiam inimici quotidiani, quos nec loco nec tempore possumus declinare: quos Apostolus enumerat, dicens: *Desideria carnis non perficiatis. Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. Haec enim sibi invicem adversantur, ut non quaecunque vultis, illa faciat. Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege.* Manifesta autem sunt opera carnis, quae sunt

1. Thess. 5.

Matth. 5.

Matth. 6.

1. Tim. 4.

Gal. 5.

"

"

"

"

"

„ fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ser-
 „ vitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmu-
 „ lationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invi-
 „ diæ, homicidia, ebrietates, comestiones, &
 „ his similia. quæ prædico vobis, sicut prædixi:
 „ quoniam qui talia agunt, regnum Dei non con-
 „ sequentur.] Contra quos pugnandum est, non
 „ solum ratione, sed & labore, abstinentia, con-
 „ tinentia, vigiliis; sicut Apostolus suo nos exem-
 „ plo informat, dicens: *Castigo corpus meum &*
 1. Cor. 9. *servituti subijcio; ne forte aliis prædicans, ipse*
reprobus efficiar. Vnde & discipulum instruens,
 & de se jam securus, juxta finem vitæ suæ, ita
 2. Tim. 4. „ gloriatur, dicens: Tu verò vigila, in omnibus
 „ labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum
 „ imple. Ego enim jam delibor, & tempus reso-
 „ lutionis meæ instat. Bonum certamen certavi,
 „ cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo
 „ reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet
 „ mihi Dominus in illa die justus judex; non so-
 „ lum autem mihi, sed & omnibus qui diligunt
 „ adventum ejus.]

XIII. Inter hæc omnia caveat fidelis, ne
 omnino vel in modico in propriis viribus præ-
 sumat, sed de Dei adiutorio, ut ad finem bono-
 rum pervenire, vel in bono possit opere perdu-
 rare: quia Dominus ait: *Sine me nihil potestis*
 1o. an. 15. *facere.* Et Apostolus: *Deus est qui operatur in*
 Philipp. 2. *vobis & velle & perficere pro bona voluntate.* Et
 Ephes. 2. iterum: *Gratia salvi facti estis per fidem, & hoc*
 2. Cor. 3. *non ex vobis.* Et iterum: *Non quòd idonei simus*
 1o. an. 6. *cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed suf-*
ficientia nostra ex Deo est. Et Dominus: *Nemo*
potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me,
traxerit eum. Multa Deus facit in homine bo-

na, quæ non facit homo; nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præstet ut faciat homo. Suam namque voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt quod volunt ut divinæ serviant voluntati; quamvis volentes agant quod agunt, illius tamen voluntas est à quo & præparatur & iubetur quod volunt. Tales nos amat Deus, quales futuri sumus ipsius dono, non quales sumus nostro merito. Sua bona Deus prævidet, præscit, adiuvat, & remunerat in nobis. Nemo bonus nisi solus Deus, *Math. 19.* qui non est alterius bono bonus. Homines autem, non proprio, sed Dei bono, sunt boni; qui est fons & origo bonitatis; immo qui est bonitas, à quo omne bonum, & sine quo nihil boni.

XIV. Hæc est fides & spes Catholicæ Ecclesiæ, quæ est columna & firmamentum veritatis, in lege & Prophetis, psalmis & hymnis prædicata, per Apostolos evangelizata, per martyres testificata, per Doctores exposita. Quicquid huic fidei contrarium inuenitur, & quæque dissona & discrepantia, inepta sunt, & prophana, atque inaniloquia, quæ multum proficiunt ad impietatem, ac per hoc doctrina dæmoniorum & antichristorum, de quibus Apostolus ait: *Filioli, novissima hora est; & sicut audistis quia Antichristus venit, nunc Antichristi multi facti sunt.* De quibus alius Apostolus: *Hi sunt murmuratores querelosi, secundum desideria sua ambulantes, & os illorum loquitur superbiam, quorum omnium caput est Antichristus.* De quo Apostolus: *Rogamus vos autem, fratres, per adventum Domini nostri* *1. Tim. 3.* *1. Ioan. 2.* *Juda. 16.* *2. Thess. 2.*

„ Iesu Christi & nostræ congregationis in ipsum,
 „ ut non citò moveamini à vestro sensu, neque
 „ terreamini, neque per spiritum, neque per ser-
 „ monem, neque per epistolam tanquam per nos
 „ missam, quasi instet dies Domini. Ne quis vos
 „ seducat illo modo. Quoniam nisi venerit dis-
 „ cessione primùm, & revelatus fuerit homo pec-
 „ cati, filius perditionis, qui aduersatur, & ex-
 „ tollitur supra omne quod dicitur Deus, aut
 „ quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat,
 „ ostendens se tanquam sit Deus. Non retinetis
 „ quòd cum adhuc essem apud vos, hæc dice-
 „ bam vobis? Et nunc quid detineat scitis, ut re-
 „ veletur in suo tempore. Nam mysterium jam
 „ operatur iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc
 „ teneat, donec de medio fiat. Et tunc revelabi-
 „ tur ille iniquus, quem Dominus Iesus interfici-
 „ et spiritu oris sui, & destruet inlustratione
 „ adventus sui eum; cuius est adventus secundùm
 „ operationem Satanæ, in omni virtute, & signis,
 „ & prodigiis mendacibus, & in omni seductio-
 „ ne iniquitatis, his qui pereunt, eo quòd cari-
 „ tatem veritatis non receperunt ut salvi fierent.
 „ Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut
 „ credant mendacio, & iudicentur omnes qui
 „ non crediderunt veritati, sed consenserunt ini-
 „ quitati.] De hoc tempore & Dominus in Evan-
 „ gelio ait: Erit tunc tribulatio magna, qualis
 „ non fuit ab initio mundi usque modò, neque
 „ fiet. Et nisi breviati fuissent dies illi, non fie-
 „ ret salva omnis caro; sed propter electos bre-
 „ viabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit,
 „ Ecce hîc Christus, aut illic, nolite credere.
 „ Surgent enim Pseudochristi & Pseudoprophe-

„ *Marth. 24.*

tæ; & dabunt signa magna, & prodigia, ita ut
 in errorem inducantur, si fieri potest, etiam
 electi. Ecce prædixi vobis.] De Antichristo &
 Daniel Propheta sic dicit: Sermones contra
 Excelsum loquetur, & sanctos Altissimi con-
 teret, & putabit quòd possit mutare tempora
 & leges, & tradentur in manu ejus usque ad
 tempus, & tempora, & dimidium temporis.
 Et judicium sedebit, ut auferatur potentia, &
 conteratur, & dispereat usque in finem. Re-
 gnum autem, & potestas, & magnitudo regni,
 quæ est subter omne cælum, detur populo san-
 ctorum Altissimi, cuius regnum sempiternum
 est.] Et iterum: De uno autem ex eis egressum
 est cornu unum modicum; & factum est gran-
 de contra meridiem, & contra orientem, &
 contra fortitudinem; & magnificatum est us-
 que ad fortitudinem cæli; & dejecit de forti-
 tudine, & de stellis, & conculcavit eas. Et us-
 que ad principem fortitudinis magnificatum
 est, & ab eo tulit jube sacrificium, & dejecit
 locum sanctificationis ejus. Robur autem da-
 tum est contra jube sacrificium propter pecca-
 ta; & prosternetur veritas in terra, & faciet,
 & prosperabitur.] Et iterum: Et post regnum
 eorum, cum creverint iniquitates, consurget
 Rex impudens facie, & intelligens propositio-
 nes; & roborabitur fortitudo ejus, sed non in
 viribus suis; & suprâ quàm credi potest, uni-
 versa vastabit, & prosperabitur, & faciet. Et
 interficiet robustos, & populum sanctorum, se-
 cundum voluntatem suam. & dirigetur dolus in
 manu ejus, & cor suum magnificabit, & in co-
 pia rerum omnium occidet plurimos, & contra

"Daniel.7.

"Daniel.3.

"ibid.

Dan. 11.

„ principem principum confurget, & sine manu
 „ conteretur.] Et iterum : Et faciet iuxta volun-
 „ tatem suam Rex, & elevabitur, & magnifica-
 „ bitur adversum omnem Deum ; & adversum
 „ Deum deorum loquetur magna, & dirige-
 „ tur, donec compleatur iracundia. perpetrata
 „ quippe est definitio. Et Deum patrum suorum
 „ non reputabit, & erit in concupiscentiis femi-
 „ narum, nec quemquam deorum curabit, quia
 „ adversum universa confurget.] In libro Apoca-

Apoc. 13.

„ lypsi : Et vidi de mari bestiam ascendentem, ha-
 „ bentem cornua septem, & capita decem, &
 „ super cornu eius decem diademata, & super
 „ capita ejus nomen blasphemiae. Et bestia quam
 „ vidi, similis erat pardo, & pedes ejus similes
 „ urfi, & os ejus sicut os leonis. Et dedit illi dra-
 „ co virtutem suam, & potestatem magnam. Et
 „ vidi unum de capitibus suis quasi occisum in
 „ mortem, & plaga mortis ejus curata est. Et ad-
 „ mirata est universa terra post bestiam. Et ado-
 „ raverunt draconem qui dedit potestatem bestiae ;
 „ & adoraverunt bestiam, dicentes : Quis similis
 „ bestiae ? & quis poterit pugnare cum ea ? Et da-
 „ tum est ei os loquens magna, & blasphemiam ;
 „ & data est illi potestas facere menses quadra-
 „ ginta duos. Et aperuit os suum in blasphemias,
 „ ad Deum blasphemare nomen ejus, & taber-
 „ naculum ejus, & eos qui in caelo habitant. Et
 „ datum est ei bellum facere cum sanctis, & vin-
 „ cere illos.] Et iterum : Et vidi aliam bestiam af-
 „ cendentem de terra ; & habebat cornua duo si-
 „ milia agni, & loquebatur sicut draco. Et po-
 „ testatem prioris bestiae omnem faciebat in con-
 „ spectu ejus ; & fecit terram & inhabitantes in

ea adorare bestiam primam, cujus curata est
 plaga mortis. Et fecit signa magna, ut etiam
 ignem faceret de cœlo descendere in terram in
 conspectu hominum. Et seduxit habitantes ter-
 ram, propter signa, quæ data sunt illi facere in
 conspectu bestię.] Et iterum: Ego tibi dicam ^{Apoc. 17.}
 sacramentum mulieris, & bestię quæ portat
 eam, quæ habet capita septem, & cornua de-
 cem. Bestia quam vidisti fuit, & non est, & as-
 censura est de abyſſo, & in interitum ibit; &
 mirabuntur inhabitantes terram, (quorum
 non sunt scripta nomina in libro vitæ à consti-
 tutione mundi) videntes quæ erat, & non est.
 Et hic est sensus, qui habet sapientiam. Septem
 capita, septem montes sunt, super quos mulier
 sedet, & Reges septem sunt. Quinque ceci-
 derunt, unus est, alius nondum venit; & cùm
 venerit, oportet illum breve tempus manere.
 Et bestia quæ erat, & non est, ipsa octava est,
 & de septem est, & in interitum vadit. Et de-
 cem cornua quæ vidisti, decem Reges sunt, qui
 regnum nondum acceperunt, sed potestatem
 tanquam Reges una hora accipiunt post be-
 stiam. Hi consilium unum habent & virtutem,
 & potestatem suam bestię tradent. Hi cum
 agno pugnabunt, & agnus vincet illos: quo-
 niam Dominus Dominorum est, & Rex Re-
 gum, & qui cum illo sunt vocati, electi, & fi-
 deles.] Et iterum: *Et vidi bestiam, & Reges* ^{Apocal. 19.}
terre, & exercitus eorum congregatos ad facien-
dum prælium cum illo qui sedebat in equo, & cum
exercitu ejus. Et apprehensa est bestia, & cum
illo Pseudopropheta qui fecit signa coram ipso,
quibus seduxit eos qui acceperunt characterem

bestia, & qui adorant imaginem eius. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphuris, & ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius. Et iterum: Apoc. 20. Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas de carcere suo, & exiet, & seducet gentes quæ sunt super angelos terra Gog & Magog, & congregabit eos in pralium, quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super altitudinem terra; & circumierunt castra sanctorum, & civitatem dilectam. Et descendit ignis à Deo de cælo, & devoravit illos; & diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris, ubi bestia & Pseudopropheta cruciabantur die ac nocte in secula seculorum.

XV. Tres hîc dicuntur, diabolus videlicet, & bestia, quæ est Antichristus, & Pseudopropheta, quæ omnem potentiam Antichristi ostensura est in signis & prodigiis mendacibus. Et duæ bestiæ, operante diabolo, eminentiores sunt in universo corpore perditorum. Et diabolus quidem est inventor & causa omnis mali, tanquam hominibus mortaliter viventibus invisibilis. Est & homicida est ab initio. Univerfa mala quæ operatus est, maximè per homines exercuit & exercet. Illum autem primum malum quod in deceptione primorum hominum perpetratus est, per serpentem fecit; quia nec erat homo, per quem primi homines deciperentur. Per serpentem loquutus Evæ, per Evam Adæ. Deinde per Cain occidit Abel. Et deinceps pullularunt omnia mala, & creverunt iniquitates, & crescunt adhuc, donec perveniant ad summum mali, quando Deo permit-

tente & ordinante adsumpturus est sibi diabolus vas aptissimum, hominem videlicet illum damnatum, & perditum; caputque perditorum; qui in tantam excrescet malitiam ut homo omnium pessimus ostentare se possit, & audiat tanquam sit Deus, & contra universa confurgat, & extollat se ac jactet super omne quod dicitur Deus & quod colitur. ita ut de illo iam dictum sit à Domino: *Non est super terram potestas qua comparetur ei qui factus est ut nullum timeret. Omne sublime videt. Ipse est Rex super universos filios superbiae.* Ut sciamus de illo dictum esse, superius ostenditur, ubi dicitur: *Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta, neque thorax.*

Iob 41.

Ibid.

XVI. Quòd autem unum corpus sit omnium perditorum, cujus isdem Antichristus caput sit, superius ostenditur, ubi dictum est: *Membra coherentia sibi carniū ejus.* Et iterum: *Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus. Vna uni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas. alteri una adhaerebit, & tenentes se nequaquam separabuntur.* De quo corpore & capite ejus, id est, diabolo, vel Antichristo, & per Ezechielem Prophetam dicitur: *Ecce ego ad te Pharao Rex Aegypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus est fluviū, & ego feci memetipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis, & adglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis; & extraham te de medio fluminum tuorum, & universi pisces tui squamis tuis adhaerebunt, & proyciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui.* De cujus

Iob 41.

Ezechiel. 29.

„ potentia & in Psalmo, secundum Hebraicam
 „ tamen translationem, dicitur: Impius secun-
 „ dum altitudinem furoris sui non requirit, nec est
 „ Deus in omnibus cogitationibus ejus. Parturiunt
 „ viae ejus in omni tempore. Longè sunt judicia tua
 „ à facie ejus. Omnes inimicos suos despicit. Lo-
 „ quitur in corde suo. Non movebor de genera-
 „ tione in generationem, ero sine malo. Maledi-
 „ ctione os ejus plenum est, & dolis, & avaritia;
 „ sub lingua ejus dolus & iniquitas. Sed & insi-
 „ diatur juxta vestibula in absconditis, ut interficiat
 „ innocentem. Oculi ejus robustos circumspi-
 „ ciunt; insidiatur in abscondito, quasi leo in cu-
 „ bili. Insidiatur ut rapiat pauperem, dum adtra-
 „ xerit eum ad rete suum, & confractum subji-
 „ cit, & irruet viribus suis valenter.]

XVII. Hoc corpus diaboli atque Anti-
 christi, quale in praesenti sit, & quid illi in fu-
 turo maneat, demonstratur in alio Psalmo, ubi
 dicitur: *Quid gloriaris in malitia, qui potens
 es iniquitate?* & cetera. De hoc corpore perdi-
 torum loquitur & liber qui inscribitur Sa-
 pientiae, qualiter in fine temporum oppressum
 aeternis miseriis gerat seram & infructuosam
 poenitentiam, dicens: *Tunc stabunt justi in ma-
 gna constantia,* & cetera quae subsequuntur. *Er-
 go erravimus à via veritatis, & iustitiae lumen
 non luxit nobis, & sol intelligentiae non ortus est
 nobis. Lassati sumus in via iniquitatis & perdi-
 tionis; & ambulavimus vias difficiles, viam au-
 tem Domini ignoravimus. Quid nobis profuit
 superbia, aut quid divitiarum jactantia con-
 tulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam um-
 bra, & tanquam nuntius percurrrens, & tan-*

Psalm. 51.

Sap. 5.

quam navis que pertransiit fluctuantem aquam.

Quod autem ex angelis & hominibus perditis unum corpus sit, uno cruciatui deputatum, Dominus ostendit in Evangelio, ubi ait se dicturum in iudicio: *Discedite à me, maledicti,*

Matth. 25.

in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. De hoc cruciatu malignorum ange-

lorum & hominum Esaias Propheta in fine libri sui ait: *Egredientur* (haud dubium quin sancti) *& videbunt cadavera virorum qui peccati sunt in me. Vermis eorum non morietur,*

Isai. 66.

& ignis eorum non extinguetur, & erunt usque ad satietatem visionis omni carni. Hæc pœna

& locus pœnarum nominatur in Evangelio tenebræ exteriores, ubi jactatur servus ille qui

Matth. 25.

non arguitur de fraude, sed de inutilitate, quia

acceptum talentum negociando multiplicare noluit; & alter, qui ad nuptias vestitus veste

nuptiali non interfuit, ligatis manibus & pedibus projicitur. Ipse locus frequenter in Scripturis

Matth. 22.

nominatur Infernus; sicut est illud in Parabolis: *Semita vite super eruditum, ut declinet*

Prov. 15.

de inferno novissimo. & Ezechias Rex justus Domino ait: *Non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te.* Et in Psalmo: *In inferno*

Isaie 38.

autem quis confitebitur tibi? Et iterum: *Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes qui*

Psal. 113.

descendant in infernum. Et beatus Iob: *In profundissimum,* ait, *infernum descendant omnia*

Iob. 17.

mea. Nominatur & aliis nominibus, sicut idem beatus Iob iterum ait Domino: *Dimitte*

Iob. 10.

ergo me ut plangam paululum antequam vadam & non revertar ad terram tenebrosam & operam mortis caligine, terram miseria & tenebra-

32 S. AGOBARDI LIBER
*rum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sem-
piternus horror inhabitat.* Quid enim terræ te-
nebroſæ nomine niſi terra tartari clauſa ſigna-
tur? Nec immeritò infernus terra dicitur: quia
quicumque ab eo capti fuerint, ſtabiliter tenen-
tur. Ergo qui à conſpectu diſtricti iudicis ex-
pulfus tenetur, miſeriæ & tenebrarum terra
cohibetur: quia foris dolor cruciat quos divi-
fos à vero lumine intus cœcitas obſcurat; tranſ-
actorum illa ultrix flamma vitiorum concrema-
tionem habet, & lumen non habet.

Ioan. 14.

XVIII. Sciendum tamen quia ſicut in do-
mo patris manſiones multæ ſunt pro diverſitate
virtutis; ſic damnatos diverſo ſupplicio, ge-
hennæ ignibus ſubicit diſparilitas criminis. quæ
ſcilicet gehenna, quamvis cunctis una ſit, non
tamen cunctos una eadêmque qualitate ſuccen-
dit. quæ tamen ſupplicia in ſe demerſos & ultra
vires cruciant, & in eis vitæ ſubſidium extin-
guentes ſervant; ut ſic vitam terminus puniat,
quatenus ſemper ſine termino cruciatus vivat,
quia & ad finem per tormenta properat, & ſi-
ne fine deficiens durat. Fit ergo miſeris mors
ſine morte, finis ſine fine, defectus ſine defectu,
quia & mors vivit, & finis ſemper incipit, &
deficere defectus neſcit; quamvis illic ignis &
ad conſolationem non lucet, & tamen ut magis
torqueat ad aliquid lucet. Nam ſequaces quo-
que ſuos ſecum in tormento reprobi flamma in-
luſtrante viſuri ſunt, quorum amore deliquere-
runt: quatinus qui eorum vitam carnaliter con-
tra præcepta conditoris amaverant, ipſorum
quoque eos interitus in augmento ſuæ damna-
tionis affligat. Hic locus ſuppliciorum dicitur
& lacus,

& lacus, sed in quo non est aqua, sicut per Zachariam dicitur: *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinetos tuos de lacu in quo non est aqua.* & per Ezechiam Regem justum: *Non expectabunt, qui descendunt in lacum, veritatem tuam.* Dicuntur novissima lacu, & fundamenta lacu, & novissima abyssi.

Zach. 9.

Isa. 38.

XIX. Vos ergo abluti aqua baptismatis, & honorati nomine Christiano, signoque salutis signati, pensate attentè, & perpendite diligenter, si habemus quod meritò timeamus, si est quod omni sollicitudine mentis cavere debeamus; & inde cogitare nullatenus negligamus, sicut & sacer psalmus docet, dicens: *Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.* Et iterum: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.* & non solùm mentes nostras cogitando, sed & linguas nostras loquendo, ibi occupemus. Cetera pericula temporalia quantò minora sunt, tantò minùs nos sollicitent. Ista autem quantò majora sunt, tantò magis nos conturbent & contristent, & profundis doloribus, suspiriis, atque gemitibus compungant; ut fiat nobis quod scriptum est: *Consigne Domine timore tuo carnes meas. à judiciis enim tuis timui.* Pensate fideliter quod beatus Iob de se fatetur, dicens: *Semper enim quasi iumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.* Si ille qui sic timebat, potuit unquam vanis cogitationibus occupare mentem, aut otiosis verbis linguam; circumferte oculos mentis vestræ per vicinas regiones, & considerate mortales nostris temporibus. Ad quid eos

Psal. 37.

Psal. 50.

Psal. 118.

Iob. 31.

videtis vacare? quid cogitare, loqui, & facere? quanti sunt qui contentur agere quod Apostolus præcipit, dicens: *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat; sed si quis bonus est ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Et iterum: *Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes, & commoventes vosmetipsos psalmis, hymnis, canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu, gratias agentes Deo & Patri per ipsum.* Et iterum: *Quid ergo est, fratres? Cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad edificationem fiant.* Et iterum: *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud aliquid facitis, omnia in gloria Dei facite.* Verè omnino, sicut Dominus ait, *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona.* Sicut ergo verissimum est quia qui thesaurum bonitatis habet in corde, non potest aliter nisi ut bona cogitet & loquatur; ita qui inania & inutilia loquitur, demonstrat se inanem & vacuum esse à gratia spirituali. Nam si non esset, curreret; & proculdubio se audientes edificaret in fide & gratiarum actione ad gloriam Dei.

XX. Ecce audistis nunc & bona, quæ ex toto corde amare & desiderare debeat; audistis & mala, quæ ex tota virtute & omni conamine fugere debeat. Propter quod pensate quem locum habere possit inter utrumque periturarum rerum amor, & transitorij damni & periculi timor. Sciendum omnino, quia sicut amare

Ephes. 4.

Colos. 3.

ibid.

1. Cor. 14.

1. Cor. 10.

Matth. 12.

inlicita aut immoderata bona temporalia, peccatum est; ita timere inordinatè, peccatum omnino est; & tam grande peccatum, ut inter cetera peccata annumeretur, & à regno cælorum excludat, & æternis pœnis addicat, sicut in Apocalypsi legitur: *Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idolatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardente igne & sulphure, quod est mors secunda.* Beatus quoque Petrus Apostolus non solùm docet non timendum persecutores, sed nec læsionem putare quicquid mali persecutores inferre possunt, duo conjungens testimonia Psalmi & Prophetæ Esaia, dicens: *Oculi Dei sunt super justos, & aures ejus ad preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala.* Et quis est qui vobis noceat, si boni amulatores fueritis? Hoc ipsum & per Prophetam Dominus præcepit, dicens: *Nolite timere opprobria hominum, & blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis; & sicut lanam, sic devorabit eos tinea. Salus autem mea in sempiternum erit.* Similiter & per semetipsum in Evangelio jubet: *Nolite timere, inquiens, eos qui corpus occidunt, & post hæc non habent amplius quid faciant.*

XXI. Non timere autem corporis persecutores magnum Dei esse munus Dominus ostendit, cùm loquitur ad Hieremiam, dicens: *Tu ergo accinge lumbos tuos, & surge, & loquere ad eos omnia que ego præcipio tibi. Ne formides à facie eorum, nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippe dedi te hodie in civitatem*

Ezech. 3. munitam, & in columnam ferream, & in murum aeneum, super omnem terram. Similiter & ad Ezechielem: *Ecce dedi, ait, faciem tuam valentiorē faciebus eorum, & frontem tuam duriorē frontibus eorum. ut adamantem, & ut silicem, dedi faciem tuam. Ne timeas eos, neque metuas à facie eorum; quia domus exasperans est. Et quia timere inimicum, qui solum corporale damnum inferre potest, grave crimen est; idcirco instruit nos psalmus ita orandum:*

Psal. 63. *Exaudi, Deus, orationem meam, cum deprecor. à timore inimici eripe animam meam. Quasi dicat: A timore inimici libera me, & subde timori tuo. Tale est quod in alio psalmo dicitur:*

Psal. 55. *Quoniam multi bellantes adversum me, ab altitudine diei timebo, ego verò in te sperabo. Quod sic accipiendum est, quasi diceret: Multi quidem pugnant contra me. Ego autem auxilio gratiæ tuæ firmatus, sperans in te, non multitudinem eorum, sed tuum excelsum timebo lumen. Illi ergo qui bellantur adversum me, non possunt penetrare altitudinem diei, cujus Apostoli duodecim sunt ore fulgentes.*

Psal. 55. XXII. Qui autem veraciter in Domino confidunt, securi se dicunt in Deo: *Laudabo sermones meos, in Deo speravi. Non timebo quid faciat mihi caro. Et iterum: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Quis enim accusabit adversus electos Dei, ut ait Apostolus? Et iterum: Quis nos separabit à caritate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? (sicut scriptum est: Quia pro te mortificamur tota die, estimati sumus ut oves occisionis.)*

Rom. 8.

Psal. 43.

sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos. Perfectè itaque Christiani non solum non timent tribulationes, verùm etiam gloriantur in tribulationibus; scientes quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit: quia caritas Dei diffusa est in cordibus eorum per Spiritum sanctum, qui datus est eis; & omne gaudium existimant, cùm in tentationes varias incidunt. absque ulla ambiguitate noverunt se tribulationibus & angustiis conflari, examinari, & purgari, sicut aurum & argentum in fornace ignis, non sicut paleas, aut fœnum. Quia ad hoc illis ignem tribulationis adhibet Pater cœlestis, ut sordes abluat, non ut in cinerem convertat. Sanctorum itaque vox est in psalmo dicentium: *Quoniam probasti nos, Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nostra. Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.* Hæc omnia patiuntur variis persecutionibus. Tolerant plerunque superiores, quasi super capita impositos, quos noverunt esse pejores. Tolerant autem, non solum tribulationes, sed & tentationes, quasi ignem & aquam, per adversa scilicet & prospera. Cavent omnino ne eos aut ignis exurat, aut aqua corrumpat. Transfeuntes autem per ignem & aquam, hoc est, per prospera & adversa, educuntur in refrigerium; ubi jam nullum timent inimicum, nullam sustinent molestiam, quia perpetuum refrigerium & perpetua quies perseverat.

Rom. 8.

Iac. 1.

Ezech. 22.

Psal. 65.

XXIII. Ut autem ad hoc perveniant, quid agendum est omnibus fidelibus inter tot mala & transitura & mansura, toleranda & fugienda, nisi quod Dominus & Redemptor noster, liberator, & moderator, cum de ultimis tribulationibus instrueret discipulos, præcepit, dicens:

Luc. 21. Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis. Similiter & cum de sua jam instanti passione eos moneret, dicit:

Matth. 26. Orate ne intretis in tentationem. Nam & antea interrogatus à Phariseis quando venit regnum Dei, cum respondisset, subjunxit, dicens:

Marc. 14; Luc. 40. Quoniam oportet semper orare, & non deficere, ostendens hoc per parabolam de iudice duro, & vidua interpellante importunè. Nam & in alio loco, cum per parabolam diceret quendam importunè rogantem impetrasse commodò dari sibi panes à quodam, subjecit, dicens: *Luc. 11. Et ego vobis dico, Petite, & dabitur vobis; querite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, & qui querit invenit, & pulsanti aperietur.* Et post paululum: *Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona dare filiis vestris; quanto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?*

XXIV. De qua re, id est, assiduitate vel potiùs importunitate orationum, quàm solliciti & intenti esse debeant fideles, plena est omnis sacra Scriptura novi & veteris testamenti exemplis & præceptis, in quibus (quod incomprehensibile est hominibus) aliqua quæ omnipotens Deus promisit futura, sic distulit, ut orationibus obtinerentur. Unde & Petro Apo-

stolo detento ab Herode, & in carcere truso, *Act. 12.*
 oratio ab Ecclesia fiebat sine intermissione ad
 Deum. Et Paulus exhortatur auditores suos,
 dicens: *Orantes omni tempore in spiritu, & in* *Ephes. 6.*
ipso vigilantes in omni instantia & obsecratione,
pro omnibus sanctis, & pro me, ut detur mihi
sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum
facere mysterium Evangelij, pro quo legatione
fungor in catena ista, ita ut in ipso audeam prout
oportet me loqui. Et in alio loco similiter: Ora- *Colos. 4.*
tioni instate, ait, vigilantes in ea gratiarum
actione; orantes simul & pro nobis, ut Deus ape-
riat nobis ostium sermonis ad loquendum myste-
rium Christi (propter quod etiam vincitus sum)
ut manifestem illud, ita ut oportet me loqui.

XXV. Quod autem non tantum pro se unus-
 quisque, aut pro sanctis, debeat sollicitus esse
 in oratione, sed & pro omnibus hominibus,
 idem beatus Paulus sic ostendit, præcipiens:
Obsecro igitur primò omnium fieri obsecrationes, *1. Tim. 2.*
orationes, postulationes, gratiarum actiones pro
omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui
in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam
vitam agamus, in omni pietate & castitate.
 Quod verò non solum in omni tempore, sed &
 in omni loco, hoc fieri debeat, ostendit, post
 pauca subjungens: *Volo ergo viros orare omni*
loco, levantes puras manus sine ira & discepta-
tione. Similiter & mulieres in habitu ornato, cum
verecundia & sobrietate.

XXVI. Sciendum ante omnia, quia oratio
 sicut esse debet sine ira & disceptatione, ita &
 sine hæsitatione, cum tota fiducia & fide. Quod
 in multis quidem locis ostenditur; sed præcipue

Marc. 11.

in illo, ubi Petrus Domino dicit: *Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit. Et respondens Iesus, ait illis: Habete fidem Dei. Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti, Tolle te & mitte te in mare, & non hesitaverit in corde suo, sed crediderit quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei.* Propterea dico vobis, omnia quaecumque orantes petieritis, credite quia accipietis, & venient vobis. Hoc modo orandum & beatus Iacobus

Iacob. 1.

Apostolus admonet, dicens: *Si quis sapientiam postulet à Deo qui dat omnibus affluenter, & non impropere, ei dabitur. Postulet autem in fide nihil hesitans. Qui enim hesitat, similis est tempestati maris, quæ à vento movetur, & circumfertur. Non ergo estimet ille homo quòd accipiat aliquid à Domino. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis.* Tantam fidem & fiduciam præstat magna multitudo dulcedinis Dei, cui

Psal. 85.

in alio psalmo dicitur: *Quia tu Domine suavis & mitis, & multa misericordie omnibus invocantibus te.* Et nobis per Prophetam dicitur:

Isa. 58.

Dissolve conligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt liberos, & omne onus dirumpe. Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam. Tunc erumpet quasi manè lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te. Tunc invocabis, & Dominus exaudiet te; clamabis, & dicet: Ecce adsum. In quibus versibus aperte demonstrat, quòd qui piè audit Dominum, misericorditer auditur à Domino. Sed hos propheticos versus alia translatio sic inchoat: *Dissolve obligationes violentarum cau-*

tionum, dimitte fractos in remissionem, & omnem scripturam iniquam conscinde. & in fine, adhuc loquente te, dicet, Ecce adsum. Quod valde necesse est, ut prædicetur, audiatur, & impleatur.

XXVII. Hanc multitudinem dulcedinis suæ omnipotens & misericors Dominus per Ezechielem Prophetam annuntiat clementer, & dicit: *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Proycite à vobis omnes prevaricationes vestras quibus prevaricati estis, & facite vobis cor novum & spiritum novum. Et quare moriemini, domus Israel? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus. Revertimini, & vivite.* Sic & per Esaïam ostenditur, cum dicit: *Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus, & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum.* Hanc suavitatem misericordiæ suæ Dominus nobis offert per eundem Prophetam, dicens: *Memento horum Jacob & Israel, quoniam servus meus es tu. Formavi te, servus meus es tu, Israel, non oblivisceris mei. delevi ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua. revertere ad me, quoniam redemi te.* Et iterum: *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.*

XXVIII. Qui autem has dulcissimas vocationes Dei neglexerint in præfenti tempore, dum inveniri potest, & dum propè est, & venerit tempus jam non operandi, sed recipien-

Ezech. 18.

Isa. 55.

Isa. 44.

Isa. 43.

Isa. 55.

Matth. 16.

Prov. 1,

di unumquemque secundum opera sua, audie
 amaras impropagationes: *Vocavi, & renuistis*
extendi manus meas, & non fuit qui aspiceret.
Despexistis omne consilium meum, & increpa-
tiones meas neglexistis. Ego quoque in interitu
vestroridebo. Tunc erit eis illa infructuosa con-

Malach. 3.,
4.

» tur omnibus dicens: Convertimini, & videbi-
 » tis quid sit inter justum & impium, & inter
 » servientem Deo & non servientem ei. Ecce
 » enim dies veniet succensa quasi caminus; &
 » erunt omnes superbi, & omnes facientes im-
 » pietatem, stipula: & inflammabit eos dies ve-
 » niens, dicit Dominus exercituum, quæ non re-
 » linquet eis radicem & germen. Et orietur vo-
 » bistentibus nomen meum sol justitiæ, & sa-
 » nitas in pennis ejus, & egrediemini, & salietis
 » sicut vituli de armento, & calcabitis impios,
 » cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum
 » in die qua ego facio, dicit Dominus exer-
 » cituum.]

DE DIVISIONE IMPERII
 Francorum inter filios Ludovici
 Imperatoris,
 Agobardi flebilis epistola.

I. DOMINO gloriosissimo Hludovico Impe-
 ratori Agobardus servulus. Cum unus-
 quisque fidelis omni fideli fidei sinceritatem de-
 beat, dubium non est quod præcipuè fideli
 Prælato, cui res publica ad gubernandum com-